

Усе мы разам ляцім да зор...

105 гадоў мінула з таго часу, як адышоў у лепшы свет у далёкай Ялце самы малады класік Максім Багдановіч. Супрацоўнікі літаратурнага музея паэта адзначылі Дзень яго памяці градыцыйнымі мерапрыемствамі ў незвычайным фармаце. Ускладанне кветак каля помніка і памінальная служба ў Саборы святых Пятра і Паўла мелі працягам тэматычную экскурсію, праведзеную па асноўнай экспазіцыі музея. Хто з'яўляецца фондаўтваральнікам, хто перадаў найбольш прадметаў у фондасховішча ўстановы? Адказы на гэтыя пытанні і прагучалі падчас сустрэчы. Завяршэнне экскурсіі адбылося ў «святая святых»: экскурсанты зазірнулі туды, куды доступ зазвычай маюць толькі супрацоўнікі фондаў, і азнаёміліся з найкаштоўнейшымі рэчамі з музейнай скарбніцы.

А найкаштоўнейшы скарб, які паэт пакінуў суайчыннікам, сучаснікам і наступнікам — гэта яго неўміручае слова: вершы, паэмы, апавяданні, артыкулы, нататкі. З лёгкай рукі класіка прапісалася на старонках беларускай паэзіі касмічная тэматыка.

* * *

*Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы
У ціхую сінюю ноч
І сказаць:
«Бачыце гэтыя буйныя зоркі,
Ясныя зоркі Геркулеса?
Да іх ляціць нашае сонца,
І нясецца за сонцам зямля.*

Хто мы такія?

*Толькі падарожныя, — папутнікі сярод нябёс.
На што ж на зямлі
Сваркі і звадкі, боль і горыч,
Калі ўсе мы разам ляцім
Да зор?»*

Калі Максім Багдановіч у 1915 годзе пісаў гэты верш, ці марыў ён аб тым, што праз колькі дзесяцігоддзяў стане рэальным палёт у космас? Ці не яго любоў да нябёсаў, зорак-зічак і касмічных сініх прастораў марамі прарасла ў душах хлопчыкаў, якія сталі першымі беларускімі касманаўтамі?..

Яна БУДОВІЧ

У Мінскім дзяржаўным палацы дзяцей і моладзі штогод праводзіцца конкурс, які ладзіць літаратурная гасцеўня «Думаць вершы». Конкурс завяршаецца чытаннем і прэзентацыяй паэтычных твораў, а таксама лірычнай прозы, эсэ і нават невялічкіх п'ес. Выступаюць на сцэне вялікай залы Мінскага дзяржаўнага палаца дзяцей і моладзі самі аўтары і іх сябры. Гэта школьнікі і гімназісты з 6 да 11 класаў.

Тэмай апошняга конкурсу быў космас і ўсё што з ім звязана: планеты, сузор'і, метэоры, зічкі...

Моладзь 1960-х—1970-х гадоў, калі пачаліся пілатуемыя палёты ў міжзорную прастору, вельмі захаплялася космасам. І сапраўды, ледзь не кожны хлопчык марыў стаць касманаўтам. Пісаліся вершы і песні пра космас. Цікава, як да космасу ставіцца сучасныя маладыя людзі?

Безумоўна, прыкладам для юных творцаў быў і будзе геніяльны Максім Багдановіч. Злата Зелева пачынае свой верш «Веру я» радком паэта:

*«Зорка Венера ўзышла над зямлёю» —
Таленавіты мой продак пісаў.
Неба аглядзеўшы, мыўся расою,
Знаць, як і я, таямніцы шукаў...*

Вельмі прыгожы вобраз і гукапіс з'яўляецца ў трэцім катрэне:

*Я ўсё шукаю адказ на пытанне:
Дайце надзею, дайце намёк —
Як зразумець гэтых зорак пасланне,
Хто растлумачыць тых зорак зарок?*

Далей ідзе разгорнутае пытанне:

*Знічкі, якія міцяць у нябёсах,
Дзе ж запаветны для лёсу адказ?
Як жывяць вы на сонечных плёсах?
Дзе вы трымаеце зорны наказ?*

У заканчэнні свайго верша Злата Зелева дае адказ на гэтае пытанне:

*Думкі мае ізноў за работай:
Мы не адзіныя ў зорнай імгле.
Шанц нам сустрэцца з разумнай істотай
Вельмі займае думкі мае.*

*Веру я, што праз хмары і сосны
Мне прывітанне апусіцца з нябёс.
Светам валодаць складана і проста —
Веру я ў зорны прагрэс, зорны лёс!*

Як бачым, зоркі — а іх вельмі шмат, — нават «зорная імгла» кружляе ў космасе, наводзяць на думку, што мы не адны ў Сусвеце, хоць дагэтуль вядзецца сярод філосафаў і навукоўцаў палеміка на гэты конт. У маладой аўтарцы сцвярджаецца «мы не адзіныя» дае аптымістычную «веру ў зорны прагрэс». Маладосці ўласцівы аптымізм і станоўчае светаўспрыманне.

Здаўна існуе павер'е, што, калі бачыш зічкі, трэба паспець загадаць жаданне, і тады яно здзейсніцца. Па-свойму такую жыццёвую сітуацыю апісвае Марыя Каліновіч у вершы «Мары дзяўчынкі»:

*Тут варта дзяўчыне загадаць жаданне.
Аб чым? Ну дык пэўна ж!
Есць мара: каханне.*

*А можа, сыграць чараўніцы мне ролю,
Бо грошай залішне не будзе ніколі.
За срэбра аддаць сваю мару мо лепей?
А зорчкі ціха глядзелі на небе.*

*Ды што пра сябе я, каханне ды грошы,
Мне іншае трэба, не гэтай «раскошы»:
Сяброўка мая, захварэўшы знянацку,
Няхай ачуняе! Вось мара мая!*

Пераважае маральны пастулат, што дапамога іншаму — найлепшае жаданне. Верш нечакана, паводле бязмежнай фантазіі аўтара, заканчваецца фантасмагарычнай карцінай:

*Упала прыгожая зічка за ўзгоркам...
А лепей не ведаць хваробы нікому!
Дзіцячыя словы падхопіваў вецер,
І тут пачаўся зарапад ва ўсім свеце!*

з аднаго боку, навуковая карціна будовы зорак, а з іншага — пачуцці, якія выклікае прыгажосць і таямнічасць зорак. Несумненна, мы, чытачы, на баку юнай паэткі.

Вось яшчэ прыклад філасофскай лірыкі ад Алены Прымачонак:

*Няма на свеце больш вялікага, чым Ён,
Глыбокі Космас з мірыядамі загадак.
Мільён пытанняў і адказаў тых — мільён,
Хаос адвечны і нябачны нам парадак.*

*І ледзь крануўшыся той таямніцы
Бясконцых зорак і міжзоркавай пустэчы,
Забудзь на міг пра ўсе мірскія рэчы,
Заплюшчы вочы —*

адпраўляйся на сустрэчу

*З той самай марай,
што ў душы тваёй цяпляцца!*

Фота з сайту lifeqid.media

Дзяўчынка загадала альтруістычнае жаданне найвышэйшага маральнага гатунку: «не ведаць хваробы нікому», — і ў адказ на гэта адбыўся цуд — усюды пачаўся зарапад, каб людзі, што бачаць яго, маглі таксама загадаць жаданні, якія, як вядома, спраўдзяцца.

Несумненна, космас натхняе на філасофскія развагі:

*Пацвярджаюць кінапаказы:
Зорка — гэта нябеснае цела,
Складзенае з плазмы альбо газу.*

*Няўжо мара маленства — шар газу?
Марознай зімой захапляюся плазмай?
Мільярды зорак лічыла — нябесныя целы?
Хутчэй за ўсё, гэта так, але я не веру.*

*Адны людзі мысляць рацыянальна,
Ім падавай толькі факты,
Узважваюць усё пэўна і дасканала,
Назіральную зоймуць вахту.*

*Сабе ж пакідаю я летуценні.
Зоркі — агенчыкі дзіўныя,
Дораць яны забыцца імгненні,
Моманты незабыўныя.*

Вось такую дилему ў вершы «Прыгожае дзіва» прадстаўляе Варвара Ермаковіч:

Верш называецца «Шлях да зор». А на пачатку верша ідзе прыгожая разгорнутая метафара:

*На небе ззяюць зоркі, як ліхтарыкі.
Анёлы быццам іх запальваюць уначы,
Каб сон людскі часцей
наведваць марам.*

Яскравасць вобразаў, метафарычнасць характэрны для вершаў юных паэтаў. Мы знаходзім трапныя і маляўнічыя параўнанні, эпітэты. Напрыклад, у вершы Варвары Саскавец «Зорныя спевы»:

*Чуеце, чуеце? Зорнымі спевамі
Дыхаюць сэрцы далёкіх планет...*

*Бачыце, бачыце? Срэбнай спавеваю
Ноч ахінула прыціхлы Сусвет...*

*Чуеце, чуеце голас бурытынавы?
Гукі галактыкі — мой камертон.
Бачыце, бачыце водбліск рубінавы?
Месяц наладжвае свой фазэтон.*

*Веру, што чуеце! Ведаю: бачыце
Зорнае зерне ў нябеснай раллі...
І праз стагоддзі —*

пытанне дзіцячае:

«Чуеце? Зоры спяваюць Зямлі...»

Зоркі і космас захоўваюць загадкі, аднак яны і даюць адгадкі, адказваюць на пытанні. Вось як разважае Паліна Новак у сваім вершы:

*Што бачым мы, узняўшы думкі, рукі
Да таямніцы, у Космасе схаванай?
Якія сэрца нашае кранаюць гукі?
І што шукаем мы, чаго чакаем?..
Натхнення, што нам неба дорыць?*

Яшчэ пытанні да зор ад юных літаратараў:

*Зорку шукаеш,
Зноўку гадаеш,
Што там далёка?
Што там высока?
Думка сягае,
Зорка міргае,
Быццам смяецца,
Змейкаю ўеца.*

(3 верша Лізаветы Казловой «Зоркавая фантазія»)

*Чаму немагчыма за раз
Разгадаць усе загадкі ў свеце
І пазнаць нам, што, дзе і як...*

Як

*Зразумець, дзе схаваны разгадкі,
Зразумець, дзе дабро, а дзе зло...
(3 верша Марыі Бакуновіч)*

Вельмі прыгожы, насычаны высокім роздумам пра былое і будучыню, пра блізкае і далёкае верш Міланы Абрамовіч. Яго прывядзём цалкам:

Крупіцы зор

*Крупіцы зор пльывуць па нашых венах,
Адценні неба атрымалі вочы,
Гуляе цень мінулага на сценах
І космас шэпча казку ў змроку ночы.*

*Гаворыць нешта ціха і ласкава,
Нібыта бацька сваім родным дзецям.
А нам адразу страшна і цікава:
Што заўтра прынясе
на крылах вецер?*

*Дыктуе неразборлівыя словы,
Планеты выкладае на паперу
Як літары даўно забытай мовы,
Я іх не разумею. Проста веру.*

*Як верылі калісьці нашы продкі,
Стараліся трымаць даўжэй імгненне,
Шукалі на зямлі і ў небе сродкі,
Каб перадаць свой вопыт пакаленням.*

*Чыталі лёсы, гледзячы туды,
Дзе людзі ўсе ўжо калісь былі.
Адказ чакалі доўгія гады,
Сустрэўшы грань,
між казкаю і быллію...*

Менавіта так, космас — грань «між казкаю і быллію», між міфам і рэальнымі навуковымі адкрыццямі. Тэма космасу вечная, але яна заўсёды абнаўляецца, пачынае зіхацець асаблівымі фарбамі, напаўняецца своеасаблівымі эмоцыямі ў кожным новым пакаленні творцаў.

Серж МІНСКЕВІЧ